

Persbericht
7 juli 2009 – Rekenhof

Verslag van het Rekenhof over de informaticabedrijven van de overheid

Het Rekenhof heeft een auditverslag voorgelegd aan het federale parlement over de samenwerking van de openbare instellingen van sociale zekerheid met de vzw Smals voor het beheer van hun informatica. In zijn auditverslag vestigt het Rekenhof de aandacht op diverse knelpunten en formuleert het een aantal aanbevelingen.

Meer en meer overheidsinstellingen zijn van oordeel dat hun informatica efficiënter kan worden beheerd door een gemeenschappelijke dienst. Daartoe richten ze samen een aparte vennootschap of een vzw op. De keuze voor de structuur van een autonoom bedrijf steunt op het argument van een flexibelere werking. Die flexibiliteit geldt ook op het vlak van loon- en arbeidsvoorwaarden om de nodige gespecialiseerde informatici te kunnen aantrekken. De overheid behoudt wel een directe greep op de werking van deze informatica-bedrijven door middel van afgevaardigden in de raad van bestuur.

Ondanks de mogelijk grote impact ervan is over deze samenwerkingsrelaties weinig bekend. Ook de openbare procedures die gelden voor de toekenning van een overheidsopdracht worden niet toegepast. Weliswaar wordt het informaticabeheer naar de vorm toevertrouwd aan een autonoom privaat bedrijf, maar er wordt gesteld dat die bedrijven in de feiten functioneren alsof het om een eigen dienst van de overheid gaat. Voor zover die nauwe band duidelijk blijkt uit een ruim toezicht en een doorslaggevende invloed van de overheid op de werking van het bedrijf, wordt dit in de (Europese) rechtspraak inderdaad als een vrijstelling van de wetgeving overheidsopdrachten aanvaard.

Het Rekenhof onderzocht die situatie in de sector sociale zekerheid. De Belgische sociale zekerheid vervult - ook internationaal - al jarenlang een voortrekkersrol bij de implementatie van het zogenaamde *e-government*. Een belangrijk aandeel daarin vormen informaticatoepassingen voor de inning van bijdragen en de toekenning van uitkeringen die de openbare instellingen van sociale zekerheid (OISZ) door hun vzw Smals lieten ontwikkelen. Over de periode 2003-2007 hebben de OISZ (zoals de RSZ, het RIZIV en de RVA) daarvoor samen aan de vzw Smals 463 miljoen euro betaald. Het belang van de vzw blijkt ook uit het feit dat ze ruim 1500 werknemers telt.

Het Rekenhof wijst in zijn verslag op knelpunten die nauw met elkaar verband houden, en wellicht ook kunnen gelden voor andere informaticabedrijven van de overheid:

- Het beheerscomité, de eigen diensten of de controleorganen van elke OISZ hebben weinig of geen zicht op de samenwerkingsrelatie met de vzw Smals. Er wordt nauwelijks verantwoording afgelegd over de toekenning van opdrachten aan de vzw, over de manier waarop die opdrachten zijn uitgevoerd of over hoeveel ze uiteindelijk hebben gekost. Over de risico's of voordelen die voortvloeien uit het lidmaatschap of het helpen besturen van de vzw bestaat evenmin informatie. Zo is het onder meer niet duidelijk aan wie de vzw nog informaticadiensten levert en welke aansprakelijkheden of waarborgen aan die contracten zijn gekoppeld.
- Het gebrek aan transparantie houdt verband met de organisatie van het toezicht op de samenwerking. Dat toezicht wordt geconcentreerd bij enkele leidende ambtenaren van de OISZ die tegelijk bestuurder zijn bij de vzw. In die hoedanigheid blijken zij vaak als enige de gegrondheid van de facturen van de vzw aan de OISZ te kunnen beoordelen. De boekhouddiensten en controleorganen van hun instelling krijgen immers geen inzage in de codes en de tariefstructuur die bij de opmaak van de facturen worden gehanteerd. Hetzelfde geldt bv. voor de voorwaarden waaronder de vzw opdrachten eventueel in onderaanneming geeft. Een en ander bemoeilijkt vanzelfsprekend ook de controles van het Rekenhof bij de OISZ.

- Dankzij de samenwerking kunnen vaste kosten worden gedeeld terwijl de vzw-structuur het mogelijk maakt aan kostprijs te werken. Toch is dit nog geen waarborg dat een informaticaproject aan marktconforme voorwaarden wordt uitgevoerd. Het voordeel van een lager uurtarief kan bv. worden tenietgedaan door een langere doorlooptijd. Bovendien dragen de OISZ de financiële gevolgen van alle mogelijke problemen bij de uitvoering van een opdracht: de vzw heeft immers geen eigen werkkapitaal en moet alle gemaakte kosten factureren. Informatie over de marktconformiteit wordt echter enkel aan de bestuurders verstrekt. In elk geval gebeurt geen directe toetsing aan de markt via de wetgeving overheidsopdrachten. In dat verband herinnert het Rekenhof er aan dat daarvoor aan de strikte voorwaarden van een ruim overheidstoezicht moet zijn voldaan.
- De vzw werd initieel opgericht om informaticataken uit te voeren. Ondertussen blijkt de vzw eveneens studiedagen of publiciteit te verzorgen voor haar leden en inlichtingen of adviezen te verstrekken over de sociale zekerheid via een *contactcenter*. Voorts heeft de vzw in enkele gevallen ook juristen, personeelsdeskundigen of boekhouders naar de OISZ gedetacheerd. Dat ruime dienstenpakket wordt verantwoord door te wijzen op het feit dat daarbij steeds informaticatoepassingen worden gebruikt. Het Rekenhof stelt deze interpretatie echter ter discussie. De uitvoerende taken en de eerstelijnsdienstverlening van openbare instellingen kunnen op die manier immers vrijwel onopgemerkt verschuiven naar een privaat bedrijf zonder dat daarop momenteel controle kan worden uitgeoefend.

De OISZ hebben samen positief gereageerd op de audit. Diverse maatregelen werden in het vooruitzicht gesteld om de transparantie te verbeteren en een ruimer toezicht mogelijk te maken.

Informatie voor de pers

Het Rekenhof controleert de openbare financiën van de federale Staat, de gemeenschappen, de gewesten en de provincies. Het draagt bij tot een beter overheidsbeheer door de parlementaire vergaderingen, de beheerders en de gecontroleerde diensten nuttige en betrouwbare informatie te bezorgen, die voortvloeit uit een tegensprekelijk onderzoek. Als collaterale instelling van het parlement werkt het Rekenhof onafhankelijk van de overheden die het controleert.

Het integrale verslag *Informaticabedrijven van de overheid. Samenwerking van de overheid met de vzw Smals* (55 p.), de samenvatting (1 p.) en dit persbericht zijn beschikbaar op de website van het Rekenhof (www.rekenhof.be).

Contactpersoon:
Line Emmerechts
Cel Federale Publicaties
02 551 89 85